

rauhan- ja konfliktintutkimus keskustelua komiteamietinnön pohjalta

kalevi kivistö

Kartoittaessaan rauhan- ja konfliktintutkimuksen aluetta komitea korostaa erityisesti tutkimuksen poikkitieteellistä luonnetta ja pyrkimystä sekä teoreettisiin yleistyksiin että sovellutuskelpoisiin tuloksiin. Yhteistyön tarve sekä kansainvälisellä tasolla että eri tieteenalojen edustajien kesken saa ansaitsemansa huomion.

Komitean lähtökohta on perusteltu. Tutkimuksen organisaatiota koskevissa ehdotuksissa on selvästi pyritty realistisiin ja toteuttamiskelpoisiin ehdotuksiin; tämä lienee syynä ehdotusten varsin varovaiseen muotoon. Niinpä komitea on toistaiseksi jättänyt toimenpidesuosituksen ulkopuolelle erillisen tutkimuslaitoksen perustamisen ja ehdottaa toimenpiteitä yksittäisten tutkijan virkojen perustamiseksi. Voi kuitenkin ajatella, että juuri komitean korostama tutkimusalueen poikkitieteellinen luonne edellyttäisi tutkimustoiminnan organisoimista tutkimuslaitoksen puitteissa. Korostettaessa eri tieteenalojen vuorovaikutuksen tärkeyttä olisi johdonmukaista, että vuorovaikutus pyrittäisiin instituimaan: ehkä parhaiten tämä voisi tapahtua riittävän voimakkaan tutkimustoiminnan puitteissa. Sen piirissä tapahtuva pysyvä vuorovaikutus takaisi sekä virikkeiden saamisen että kritiikin sekä sen perspektiivin laajuuden, jonka usean tieteenalan näkemys toisiinsa yhdistyneenä voi antaa.

Tutkimusongelmia esiteltäessä annetaan varsin monipuolinen kuva tällä hetkellä tutkimusta kaipaavista ongelma-alueista. Komitean suorittamassa ongelmien esittelyssä painottuu varsin selvästi ainutkertaisten kansainvälisten ristiriitojen selvittely. Voi kuitenkin epäillä onko kovin tarkoituksenmukaista pitää juuri rauhantutkimuksena jo aikaisemmin kansainvälisen politiikan ja historiantutkimuksen piirissä esiintyneiden ongelmien selvittelyä sellaisenaan. Rauhan- ja konfliktintutkimuksen luonne edellyttää komitean käsityksen mukaan yhteisten tekijöiden löytämistä erilaisista konflikteista, siis teoreettisen tiedon hankkimista. Tämän tapainen ajattelu

lienee yleisintä sosiaalitieteiden piirissä, joiden keskeisyys tutkimuksen piirissä on ilmeinen. Vähitellen kasaantuva yleinen teoreettinen aines lienee myös tulevien konfliktien ratkaisun kannalta ainakin yhtä arvokasta tietoa kuin ainutkertaisista ristiriitatilanteista tarkoin kodifioitu tietoa. Yleisen teorian luominen lienee myös siksi työläs tehtävä, että sitä tutkimuksen tässä vaiheessa tuskin korostetaan liian voimakkaasti.

Kokonaisuudessaan komitean organisaatioehdotus on varsin varovainen; monien ylimitoitettujen suunnitelmien rinnalla se on harvinainen. On syytä toivoa, että komitean laatimaa ohjelmaa pidettäisiin päättävissä elimissä miniminä.

klaus mäkelä

Rauhan- ja konfliktintutkimuskomitean mietintö on sävyiltään pikemminkin harkitseva ja sovitteleva kuin rohkea ja uudistava. Komitea on pyrkinyt ottamaan tasapuolisesti huomioon eri tieteenalojen, korkeakoulukeskusten ja ideologisten suuntausten intressit, ja sen tekemät ehdotukset vaikuttavat realistisilta ja toteuttamiskelpoilta.

Olisin kuitenkin toivonut, että komitea olisi voimakkaammin korostanut eksaktien menetelmien ja yleistävän teorianmuodostuksen merkitystä rauhan- ja konfliktintutkimuksessa. On nimittäin pelättävissä, että konfliktintutkimusmäärärahat eivät vaikutakaan tutkimustoimintaa ohjaavasti ja uudistavasti, vaan että niillä vain uuden nimikkeen alla rahoitetaan vanhoja tutkimuksia.

Suunnitellessaan rauhan- ja konfliktintutkimuksen organisaatiota komitea on päättänyt ehdottamaan erityisen neuvottelukunnan perustamista. Komitea toteaa aivan oikein, että alan poikkitieteellisyys estää organisaation kytkemisen jo olemassaoleviin tieteellisiin toimikuntiin.

Neuvottelukunnan tehtäväksi luetellaan tutkimuksen rahoittaminen myönnettyjen määrärahojen puitteissa, tutkimuksen suuntaaminen, organisaation kehittäminen ja kansainvälisestä yhteistyöstä huolehtiminen. Vuonna 1970 neuvottelukunnan täytettävänä olisi suunnitelman mukaan viisi tutkijan tointa. Lisäksi neuvottelukunnan pitäisi voida tukea noin kahtakymmentä muuta tutkimusta apurahoin.

Ehdotettu organisaatio on epäilemättä joustava. Mutta on surullista, että tutkijantoimet ja apurahat taas sirotellaan ympäri maata. Poikkitieteellisyys jää korulauseeksi ellei sille luoda organisatorisia edellytyksiä. Konfliktintutkimus on malliesimerkki alasta, joka ehdottomasti vaatii samana ongelmaryhmän parissa työskentelevien mutta eri tieteenaloja edustavien tutkijoiden jatkuvaa tiivistä vuorovaikutusta. Tosin komitea hiukan epämääräisesti viittaa siihen mahdollisuuteen, että 70-luvulla voitaisiin perustaa nimenomainen rauhan- ja konfliktintutkimusinstituutti. Olisin kumminkin toivonut, että komitea selkeästi olisi todennut hajaripottelun väliaikaisratkaisuksi ja määrätietoisesti korostanut, että instituutin perustaminen on tulevaisuudessa välttämätöntä.

Komitea on kiinnittänyt erityistä huomiota tutkijakoulutukseen. Suomessa on yleensä luotettu liikaa erillisiin apurahoihin ja unohdettu, että vastavalmistunut maisteri tarvitsee myös järjestelmällistä metodista ja teoreettista koulutusta. Komitean suunnitelman mukaan neuvottelukunnan tulee järjestää kursseja ja seminaareja, joita johtamaan kutsutaan ulkomaalaisia metodologian asiantuntijoita. Jos kurssit suunnitellaan riittävän rohkeasti ja pääpaino asetetaan eksaktien menetelmien opettamiseen, koulutustoiminta voi vaikuttaa elvyttävästi koko käyttäytymistieteelliseen tutkimukseen.

Myönteisenä yksityiskohtana mainittakoon lopuksi, että komitean ehdotuksen mukaan apurahoja voidaan myöntää myös ulkomaalaisille

Suomessa työskenteleville tutkijoille samoin kuin ulkomailla tutkimustyötä tekeville suomalaisille. Tämänlaatuinen järjestelmä tuo uudet tieteelliset ideat maahamme moninkertaisesti tehokkaammin kuin lyhytaikaiset kongressi- ja vierailuluentokokoukset.

kaarle nordenstreng

Rauhan- ja konfliktintutkimuskomitean mietintö on virkistävässä lyhykäisyydessään monipuolinen ja realistinen. Ehkä sen sävy on liiankin selvittelevä ja ehdotukset liiankin mahdollisia — tuntuu siltä kuin mietintöä olisi valmisteltu eräänlaisen sosiaalisen minimax-periaatteen hengessä: on pyritty minimoimaan maksimitappio — maamme jääminen nykyiseen takapajuiseen tilaan tällä alalla — tasapainottamalla kaavailuja moninaisten intressinäkökohtien mukaan. Ja hyvä niin: parempi on että vähä toteutetaan kuin että paljo jätetään toteuttamatta.

Kuitenkin tekee mieli kysyä: Miksei sittenkin tähdätty suoraan instituuttiin? Kahdessa vuodessa sellaisen käyttöön pystyisi ulkomaisissa tutkimuslaitoksissa koulimaan pätevää nuorta suomalaista tutkijavoimaa. Vain instituuttimuotoinen tutkimus pystynee tavoittamaan kansainväliset mitat; onhan jo kylliksi näyttöä siitä, että nimenomaan keskitys on tämänkaltaisen poikkitieteellisen tutkimuslohkon tehokkuuden edellytys.

Komitea painottaa hajasijoitusta. Nykyisessä korkeakoulupoliittisessa nousukierteessä tämä johtaa helposti yliopistojen väliseen »kilpavarusteluun»: jokaisella on tarve kunnostautua konfliktien ja rauhan asialla. Kyvyt sirotellaan eri puolille ja perustetaan useita pikku verstaiteja, mutta todellista tehdasta ei kiirehdiä. Ja sitten joskus, kun instituutti aiotaan perustaa, maassamme on ehkä 3 alan professuuria pikkulaitoksineen, eikä niiden mieli mahda olla kovin läm-

min enää uudelle tulokkaalle. Ehkä jälleen keran on yliarvioitu henkiset ja käytännölliset voimavarat ja unohdettu keskityksen merkitys.

Tutkimuksen edellyttämä kansainvälinen yhteistoiminta — jota mietinnössä olisi voinut vieläkin enemmän painottaa — pelkistyy helposti irrallisiksi suhteiksi, kun yksi ja yhteinen tutkimuslaitos puuttuu.

Ehdotus neuvottelukunnan perustamisesta on odotettu ja luonnollinen toimenpide. Mutta instituutin ja siitä nousevan innostuksen ja aloitekyvyn puuttuessa tuollainen neuvottelukunta liian helposti jää kiireisten auktoriteettien tyhjäkäyntiareenaksi.

Komitea on oikeassa todetessaan kotimaisten tutkijavoimien koulutuksen kiireelliseksi ja välttämättömäksi. Mutta resepti on ehkä turhan pessimistinen ja vaivalloinen. Ehdotetun neuvottelukunnan valvoman hajasijoitussuunnitelman vastapainoksi voidaan esittää vaihtoehto: lähetetään nuorta tutkijapolvea ulkomaiseen oppiin ja istutetaan heidät ensi tilassa omaan instituuttiin. Tutkimuksen taso olisi todennäköisesti korkeampi, teho suurempi ja kansainväliset yhteydet monipuolisemmat. Tietysti alan koulutusta ja tutkimusta tulisi samanaikaisesti kehittää myös korkeakouluissamme, mutta pikemminkin perinteellisten erillistieteiden yhteydessä kuin omana yrityksenään.

[[Päätoimikijat suokoot, että mietinnön ehdotukset silti toteutetaan. Merkitsevähän tutkijanvirat ja toimisto sentään eräänlaista salakuljetettua instituutinpoikasta.

aimo pajunen

Komitealle on annettava tunnustus nopeasta työskentelystä. Mietinnön laatiminen on kestä-

nyt vain runsaat puoli vuotta. Ehkäpä näin riipeällä vauhdilla voidaan ainakin jossain määrin kuroa umpeen maamme jälkeenjääneisyyttä rauhan- ja konfliktintutkimuksen alalla, minkä tunnetun tosiseikan komitea on kirjannut. Monet ovat varmaan toivoneet rauhan- ja konfliktintutkimusinstituutin perustamista jo tässä vaiheessa. Komitean mielestä tähän ei kuitenkaan ole edellytyksiä ennen kuin maassamme on saatu koulutetuksi riittävästi alan tutkijavoimia. Tässä mielessä ehdotuksia tutkijainten perustamisesta on pidettävä oikeaan osuneena.

Esitetyn neuvottelukunnan asettaminen on varmaan hyvä asia, mutta paljon jää riippumaan neuvottelukunnalle myönnettävistä määrärahoista ja sen työskentelyn tehokkuudesta. Heikkoutena on tässä mielessä pidettävä sitä, ettei neuvottelukunnalle esitetä vakinaista päätoimista sihteeriä, niin vaikeata kuin uusien valtion virkojen perustaminen onkin. Sen verran meillä kuitenkin tulisi olla varaa siirtä sanoista tekoihin.

Komitea mainitsee ohimennen sotilasstrategian tutkimuksen. Mielestäni se on kuitenkin jossain määrin väheksynyt tämän tärkeän tieteenalan merkitystä rauhan- ja konfliktintutkimuksen kentässä. Tämä asenne heijastuu myös esityksessä neuvottelukunnan kokoonpanoksi, josta ko. alan edustus puuttuu. Kuitenkin puolustuslaitoksessa, mm. Sotakorkeakoulussa, harjoitetaan aktiivista konflikteihin liittyvää tutkimustyötä, joka tulisi kytkeä neuvottelukunnan tehtäväpiiriin. Ehkäpä komitea on nimensä vuoksi turhaan aristellut tätä sektoria.

Ulkopolitiikka
Utrikespolitik
Paasikivi-Seuran julkaisu
Paasikivi-Samfundets tidskrift

Päätoimittaja
Redaktör
Jan-Magnus Jansson

Toimituksen osoite
Tunturikatu 15 B 25
Redaktionens adress
Fjälldalsgatan 15 B 25

Kuudes vuosikerta
Sjätte årgången
1. 1966

Päätoimittaja tavattavissa
puhelimella 44 28 07

Tilaushinta
Prenumerationspris
10 mk/vsk år

Julkaisija
Utgivare
Paasikivi-Seura r.y.

Toimitussihteerit
Redaktionssekreterare
Jaakko Okker
Pär Stenbäck

Irtonumero
Lösnummer
1.50 mk

Toimituskunta
Redaktionsråd
Pekka Herlin, Jaakko Iloniemi,
Jan-Magnus Jansson, Eino S. Repo,
Pasi Rutanen, Matti Valtasaari

Lay-out Reijo Salkola

PS-tili
Postgiro
14593

sisällys

<i>otto klicka</i> idän ja lännen taloudelliset suhteet	1	
<i>pekka ahtiala</i> korreteraatti	4	
<i>kalevi kivistö</i>	} rauhan- ja konfliktin- tutkimus	6
<i>klaus mäkelä</i>		
<i>kaarle nordenstreng</i>		
<i>aimo pajunen</i>		
<i>taimi torvinen</i> algeria	9	
<i>pentti halme</i> sukarno	14	
<i>osmo apunen</i> suomen yk-politiikka	17	
<i>pentti halme</i> tapahtumia	20	
<i>resumé</i>	23	
